

ОГЛЯДИ ТА РЕЦЕНЗІЇ

УДК 811.161.2'42:82-1.0

СИРКО Ірина – кандидат філологічних наук, доцент, завідувач кафедри практики англійської мови, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, Дрогобич, 82100, Україна (irynasyrko@ukr.net)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7622-4250>

DOI: <https://doi.org/10.24919/2522-4557.2018.42.150406>

КУЛЬТУРА ПАМ'ЯТІ І ПАМ'ЯТЬ КУЛЬТУРИ У ВИМІРІ ЦИТАТНОСТІ

Рецензія на монографію:

Сюта Г.М. Цитатний тезаурус української поетичної мови ХХ століття : монографія / Галина Мирославівна Сюта. – К. : КММ, 2017. – 384 с.

Повноцінне розв'язання проблем сучасного мовознавства неможливе без ґрунтовних досліджень поняттєво-термінологічного апарату не лише на всіх часових зрізах, але й на рівні новітніх пошукових парадигм. Ця теза переконливо доведена в монографії Г.М. Сюти «Цитатний тезаурус української поетичної мови ХХ століття», яка засвідчує актуальність нових векторів пошуку розгляду усталених стилістичних понять.

Виконуючи дослідження мінітекстів у словнику поезії ХХ ст., авторка обґрунтувала ряд новітніх понять стилістики тексту, подала їхні дефініції, непрямо вказала на власне бачення змісту і структури того чи того поняття на тлі вже тих, що відомі у слов'янській лінгвостилістиці від 70-х рр. ХХ ст. Уперше в українській лінгвістиці Г.М. Сюта систематизовано й розширено подала сучасний зміст поняття *цитата*, виокремила лінгвокогнітивні, мовно-структурні, типологічні, функціональні параметри фіксації, систематизації, функціонально-семантичного та функціонально-стилістичного опису цитат в українській поетичній мові. Важливо, що поняття *цитата* скорельоване з ментальними одиницями – *пам'ять* (культурна пам'ять індивідуума, слова, тексту, мовно-інтелектуальна, мовно-культурна пам'ять; упізнаваність, відтворюваність лінгвоестетичної одиниці), *мовна свідомість* (індивідуума, нації).

Досліджений матеріал і обраний ракурс вивели дослідницю на потребу введення в науковий обіг нового поняття – *цитатний тезаурус*. Воно докладно розглянуте в диференційних термінологічних кореляціях (як-от *цитатний те-*

заурус – інтертекстуальна енциклопедія, цитатний тезаурус – словник за-
своєних текстів тощо). Важливо, що авторка дає цьому терміну чіткі лінгвіс-
тичні кваліфікації, актуальні для рецептивної теорії, теорії діалогічності – ін-
тертекстуальності, лінгвопрецедентності, для концепції мовно-культурної пам-
м'яті. Пор.: *цитатний тезаурус* – «сформований у процесі пізнання різно-
жанрових і різностильових текстів, апробований усною та писемною мовною
практикою корпус висловлень, надслівних образно-сміслових єдностей як
вербальних акумуляторів знань про ці тексти».

В одній із центральних структурних частин монографії (розділ «Джере-
ла формування цитатного тезаурусу української поетичної мови») авторка
переконливо доводить, що, опираючись на прецедентні феномени (в т. ч. і ци-
тати), літературна традиція формує певну систему цінностей, регулює соці-
альну поведінку всієї лінгвокультурної спільноти. Джерелами формування ци-
татного тезаурусу української поетичної мови, як і всього мовного фонду, є
популярні (афоризовані) й менш відомі фрагменти з Біблії, з творів світової
та національної літератури, а також висловлення з пісень, мови кіно- та ані-
маційних фільмів, реклами, офіційно-ідеологічного дискурсу і т. ін.

Попри докладний опис лінгвокогнітивних параметрів цитатності та кла-
сифікацію текстових маркерів цитатності, Г.М. Сюта пропонує чітке визна-
чення критеріїв типологізації цитат. Запропонована функціональна типологія
цитатних одиниць засвідчила, що у сучасних поетичних текстах цитати вико-
нують низку функцій: номінативну, ідентифікаційну, діалогізаційну, компо-
зиційно-текстотвірну, змістотвірну, експресивно-оцінну та ігрову. На думку
дослідниці, вони уможливають реалізацію інтертекстуальності – діалогічного
зв'язку тексту в семіотичному універсумі з попередніми текстами та з по-
дальшим текстотворенням.

На увагу заслуговує звернення авторки монографії до важливих тем для
конструктивних дискусій з педагогами-словесниками, а саме: формування ін-
телектуального досвіду молодшого покоління через цитати як лінгвомен-
тальні згустки текстів. Ядерна зона загальномовного цитатного тезаурусу, сфор-
мована під час навчання в школі, для більшості випускників загальноосвітніх
закладів стає маркером рівня освіченості, аксіологічно-естетичних орієнтацій,
культурної пам'яті. У цьому аспекті особливо вияскравлюється практична
цінність рецензованої монографії.

Інформативність тексту монографії суттєво посилюють класифікаційні
та узагальнювальні схеми. Їх бачимо у висновковій частині кожного розділу, і
вони вдало візуалізують результати авторського пошуку.

Імпонує чіткість і логічність формулювання думок, точність оцінних
суджень, глибина авторського проникнення у таїни поетичного слова. Бага-
тий фактичний матеріал дослідження подано системно та логічно, що робить
його доступним для широкого кола читачів. Цінність праці полягає в тому,
що її написано з сучасних позицій осягнення загальних закономірностей інте-
лектуальної діяльності людини, з виразною проекцією на проблеми становле-

ння «найбільш духовного феномену національного буття – мови», нерозривної єдності мови з мисленням, історією та пам'яттю культури.

Незаперечним є практичне значення роботи, пов'язане з підготовкою спецкурсів зі стилістики, інтерпретації та лінгвістичного аналізу тексту в закладах вищої освіти й у профільній школі, з укладанням термінографічних праць, словників української афористики, цитатних тезаурусів, що сприятиме мовно-інтелектуальному розвитку української спільноти.

Підсумовуючи враження від монографії, відзначимо, що вона стала вагомим внеском у теоретичну лінгвостилістику, зокрема лінгвопоетику, стилістику тексту, оскільки в ній поставлений важливий акцент на філософії сприймання твору читачем, що породжує процес особливої мовно-естетичної комунікації, діалогу лінгвокультур, лінгвоментальностей.

Рецензія надійшла до редакції 4.11.2018 р.